

Stohl Anna által állíttatott kápolna és kereszt az isztiméri szőlőhegy tővében, 1985

A kápolna az 1989-es felújítás után

teire. A korabeli sajtó ezzel szemben gúnyosan és élesen támadta az isztiméri szent asszony tevékenységét. A Székesfehérvár című lap egyik rövid tudósításában ez áll:

Egy isztiméri parasztlány bolondítja még mindig a népet a vidéken. A leányról azt hiszik, hogy prófétanő. Legközelebb Duna-Bogdányba jött. Alig hogy a gőzhajóból kilépett, máris seregesen tódult a könnyen hívő falusi nép ezen fehérmegyei isztiméri prófétanő lakására. – A prófétanő csak 21 éves, szép leány, neve Stoll Anna, a svábok „Unsere Mutter Annának” hívják. A nép az Isten által választottnak tartja és azt mondják, hogy a papok is tanulhatnának tőle, sőt el van terjedve a hit, hogy már csodákat is tett. Az asszonyok között van nagy pártja, s ezek fenyegetik a papokat is, nehogy az „Unsere Mutter Anna” ellen beszéljenek.²

E rövid hírből is kitűnik, hogy Anna prófétálkodásával nem maradt szülőfalujában, hanem távolabbi vidékeken is prédikált Isten dicsőségét hirdetve. Szónoki tehetsége – amint az újságicikk is utal rá – rendkívüli lehetett, hatásos beszédeit áhítattal hallgatták.

Saját halálával kapcsolatosan a hagyomány szerint azt jövendölte, hogy a sírján mindig nyílni fog a fehér lilium, ám ez a szép, romantikus látomás már csak emlékezetben igaz. Az isztiméri temetőben lévő sírköve előtt csak fű és gyom nő. Szent életének, gyógyító tevékenységének máig élő emlékei bizonyítják, hogy Stohl Anna egyike volt kora és környezete nagy hatású népi egyéniségeinek.

Varró Agnes

A gyermekvárás és a születés népszokásai, hiedelmei Csóron

Fejér megye nyugati peremén fekszik Csór, a 8-as főútvonal mentén, Székesfehérvár és Várpalota között. Határában háromféle táj találkozik: a Mezőföld, a Sárrét és a Bakony. A táj természeti viszonyai meghatározták a nép életét. Régen pákászok, csikászok, halászok, vadászok, pásztorok, szénégetők lakták. Ez utóbbi emléket őrzi a Szenes erdős völgye. Később az erdők kiirtásával, a mocsarak lecsapolásával nőtt a szántóterület. Ekkor már földművelő-állattenyésztő parasztok szorgoskodtak a határban. Virágzott a molnármesterség, és többféle kézműves-iparos is akadt, akik egyúttal a földműveléssel is foglalkoztak. A lakosság magyar anyanyelvű, katolikus és református vallású napjainkban is.

Ha a mai sokrétű társadalomban az ősi műveltség gyökereit keressük, elsősorban az ősfoglalkozást folytató rétegek múltbeli szokásait kell figyelemmel kísérnünk.

Csóron is, akárcsak hazánk többi falujában, a paraszti életforma megszokott rendjétől elválaszthatatlanok voltak az emberi élet nagy fordulóihoz fűződő hagyományok: a bölcsőtől a sírig.

A terhesség

A gyermek szeretete mindig erősen élt a mi falunk népében. A családalapítás célja a gyermekáldás volt.

Már a lakodalmi jókívánságok között elhangzott:

*Engedje az Isten, mához esztendőre
Mulassunk e helyen víg keresztelőbe!*

Nemcsak azért születtek, hogy legyen szeretetüket kire pazarolni, hanem azért, legyen életüknek folytatója, aki tovább viszi a családi nevet. Gyakran a keresztnév is öröklődött. Csóron Dékányéknál hagyományos az eléggé ritka Vince név, Csernáéknál a Benjámín, Tizeréknél a György, Szekereséknél pedig az első fiú mindig Ferenc.

A reformátusok szeretik a bibliai neveket: Péter, Pál, János, Eszter. A katolikus családoknál sok a József és Mária; Marich gróf pedig a Dávid nevet viselte.

A módosabb parasztnál azért is kellett az utód, hogy legyen segítség a mezei munkában, legyen, aki a vagyonnak: földnek, háznak továbbra is gondját viseli és megőrzi.

Századunk elején váratlanul elhalt egyetlen legényfiát – akinek már alsó-, felső ruháját is elkészítették a nőüléshez – így siratta a bánatos anya: „A sok ümög, ... a sok gatyá... *Hát, ez a ház kié lesz?!*” Bizony, a vagyon megőrzése, gyarapítása nem volt utolsó gond! Idős Dékány Vince így vitte hírül feleségének második fiúunokájuk születésének híreit: *Lesz már kaszás, kettő!*

Csóron az egyke nem volt szokásban. Akadt ugyan pár család, ahol csak egy gyermek született, de ez ritkaságnak számított. Szívesen várták az új vendéget, így nevezték a kis jövevényt. Emlékszem a napra – 1933-ban –, amikor ifjabb Nagy Szabó István boldogan újságolta szüleimnek: „Vendégünk érkezett!” Örültek, hogy a család új taggal – majdan segítő kézzel – gyarapodik.

Az utódról való gondoskodás fontos feladata volt a menyecskének, és ennek a követelménynek legtöbbször meg is felelt. Állapotát ameddig lehetett, szemérmesen titkolta, de az éles szemű anyós egy-kettőre észrevette, hogy *változása* van a fiatalasszonynak. Ha szédült, hányt vagy, ha *kívánós* volt, csakhamar kitudódott, hogy a *kicsi bántja a nagyot*.

Terhességét természetes dolognak tekintették. A munkát továbbra is éppen úgy el kellett végeznie, mint annak előtte. A leggazdagabb parasztnál volt legnehezebb sora a várandós asszonynak, mert a sok föld és jószág gyors munkatempót diktált, megállni nemigen lehetett.

Azt tartották, a munka nem árt meg, de a *szemmel-verés* vagy a *rácsodálkozás*, az már igen! Különféle babonás szokások betartása kötelessége volt az állapotos asszonynak. Azt hitték, ezzel a születendő gyermek életét, egészségét védik.

Vigyáznia kellett, hogy rá ne csodálkozzék valamilyen szörnyre, csúfságra, mert akkor a magzat is ilyen lesz. Temetésre menni, esküt tenni, tanúskodni sem volt ajánlatos, úgy vélték, ez is ártalmas. Az se jó, ha viselős asszony tart keresztvíz alá csecsemőt, szerencsétlenség származik belőle mindkettőjükre. Padlásra sem volt szabad felmennie. Nem azért, mintha attól féltették volna, hogy leesik a *lajtergyárul* – hiszen néha még az asztag tetejére is felengedték –, hanem a köztudatban az a hiedelem élt, nem jó a ruhaszárító kötelek alatt mászkálni áldott állapotban levő asszonynak, ha erre nem vigyáz, akkor szülés közben a magzat nyakára csavarodik a köldökszínőr és megfojtja.

Ne legyen kívánós, mert ez hátha meglátszik a fia fején. *A várandós asszonyt – ha valahova ment, és ott éppen ettek – mindig megkínálták, hogy el ne vesse a picikéjét!*

Főleg a gyümölcs alakú anyajegyekre mondták, hogy az megkívánás miatt keletkezett, vagy ha a terhes anyát véletlenül megdobták szederrel, eperrel, cseresznyével, és az hirtelen odakapott, azt tartották, akkor a gyermekem gyümölcsformájú folt keletkezik. Szomszédunkban az áldott emlékü Tóth néniem (Tóth Ferencné Németh Örsze, sz. Csőr, 1883) az ornyergén, a szemöldöke alatt babszemnyi fehér anyajegy volt. Kislány koromban, amikor megkérdeztem tőle, hogyan került az oda, a következő történetet mondta el: „Mikor szüleim fiatal házások voltak, babot *csépjűtek* a *szűrűben*. Édesapámnak jókedve volt, és csak úgy játékból egy babbal szemközt dobta édesanyámat, az pedig hirtelenében odakapott. Nemsokára megszülettem én, és a bab ott volt a képepen. *Azúta is viselem!*”

Azután elmesélte, ha ő nem vigyázott volna rám, már akkor is, amikor még a világon sem voltam, lehet, hogy most egy nagy fekete szeder éktelenkedne az arcomon. Édesanyám is említette, hogy mikor engem hordozott, nagyon megkívánta a szedret. Udvarunkban, a kút mellett volt egy fa. Nagy szemű, fekete szeder termett rajta. Mivel állapotos asszonynak

erősen nyújtózkodni nem szabad, anyám egy kampósbottal lehúzta az ágakat, és jóízűen eszegette a mézédés gyümölcsöt. Tóth szüle éppen átnézett a kerítésen és elszörnyülködött:

– Mit csinál, lelkem, galambom?! Ha egy szem fekete szeder rá talál esni az arcára, az majd meglátszik ám a kisbabán!

– Jaj, kedves Tóth néni, el sem hiszi, majd elepedek érte!

– Tanítónő létére nem tudott valami rangosabb gyümölcsöt, citromot vagy narancsot megkívánni?! Éppen ezért a vacak szederért áhítozik?

– Igen – erősködött édesanyám – majd meghalok érte!

– Az már baj! Kár lenne egy ilyen szép fiatalasszonyért! De majd segítünk a dolgon. A mi udvarunkban szép, fehér szeder terem. A kisebbik fiammal szedetek belőle, és küldök át mindennap. Azt nyugodtan megeheti! Nem ám úgy, mint a feketét!

Ettől kezdve Tóth Ferikének – kilencéves volt akkor – rendszeres napi feladata lett a fára mászás, és egy literes bögrét mindig teleszedett fehér szederrel „nekünk”.

Édesanyám sokat emlegette, hogy az micsoda finom volt és soha életében olyan jól nem esett, mint *akkor*. Se előtte, se utána rá sem nézett a szederre.

1923 októberében jól fejlett, egészséges, szép *fehér bőrű* gyermekként jöttem a világra. Azt mondták, a fehér szedertől!

Legalábbis Tóth szüle, meg a többi öregasszony szentül állította és el is hitte!

A kemencefűtésnél is igen kellett vigyáznia a terhes asszonynak.

„Vizler Ferencné, Botos Mária néném arcán nagy, piros folt viritott – mesélte Dénes Gyuláné Tizer Juliánna (sz. Csór, 1905). Mikor az édesanyja viselős volt vele, megcsapta a láng az arcát, amint kihúzta a kemencéből a paraszat. De én is majdnem megjártam kemencefűtésnél, amikor *úgy* voltam a Bözsike lányommal! Megégettem az ujjamat. Édesanyám látta, mi történt, és rögtön rámkialtott: Nehogy magadhoz nyúlj! – De már késő volt a figyelmeztetés, mert én abban a pillanatban a combomhoz kaptam. Amikor megszületett a kisleány, rögtön megvizsgáltuk. Hát, az égett ujjam nyoma vörös anyajegy formájában ott volt a combján. Mái is meglátszik.”

A kis jövevénynek idejében elkészítették a kelegyjét, ki-ki a maga módja szerint.

Legtöbb helyen 4 ingecskét és ugyanannyi kisrékilt. Egy-két fejkötőt, köldökfáslit két darabot, ennek különösen nagy fontosságot tulajdonítottak. Négyszögletes pólyavánkost legalább egy váltás huzattal és szép, cifra pólyakötőt. A pelenka rongyból volt, régi „parget” alsószyoknyákat szabdaltak fel erre a célra.

Jó előre felkérték a komákat is, legtöbbször a lánykori barátnőt vagy a legénykori cimborát házastársával együtt. Az első világháború előtti időkben hajadont vagy nőtlen embert nem hívtak meg keresztiszülőnek, de később már igen.

A komaság megtiszteltetésnek számított, és még a rokonságnál is szorosabb kapcsolatot jelentett.

A szülés

Ha eljött az asszony *ideje*, ágyba fektették, és elküldték a bábáért. De azért a rokonságból is segédkezett egy-egy hozzáértő öregasszony vízmelegítésnél, fűrésztésnél. A férfiakat ilyenkor messze parancsolták, mondván, hogy ők már megtették, ami tőlük tellett.

Ha soká tartott a vajúdas, egyszerű házi gyógymódokat alkalmaztak: forró lábvizet, ülőfürdőt, vagy vödörbe meleg pipitérfőzetet öntöttek, és arra ültették a leendő anyát, hogy gyorsabban táguljanak izmai.

Pap Ferencné 1942-ben 36 órát vajúdott, mert a gyermek arccal jött. A baba – Jezsó Ambrusné Györök Mária (sz. Csór, 1907) – csipet törött borsot tett egy papírra, az asszony orra alá tartotta, és ráparancsolt, hogy szippantsa föl. Ettől az anya hatalmasokat tüszögött, köhögött, krakogott, ezáltal a baba kiszabadult szorult helyzetéből és megszületett.

A jó babaasszonyt minden háznál megbecsülték. Mindennap, amikor fűrésztelni jött, illető jó ételekkel megkínálni, a *paszitára* meghívni, és a szokásos pénzbeli fizetésen felül még természetbeni ajándékokkal is megjutalmazták. De, aki ezt nem tehetette, azt is rendszeren ellátták a szülésznők.

A régi bábák szülés után egy nehéz, háziszöttes lepedőt vízbe mártottak, és a kismama hasára tették, hogy az izmok jól visszahúzódjának, ne maradjon pocakja. Miután az újszülött köldökét elkötötték, megfürdették, hasát befászlították, hogy *ki ne sírja a köldökét*. A köl-

dökszinórt, amikor leszáradt, a kötővel együtt eltették, és a gyermeknek kb. két éves korában odaadták játszani, és figyelték, ki tudja-e bogozni. Úgy vélték, ha ez sikerül, akkor a lány jó varró, a fiú ügyes fúró-faragó lesz.

„Mind a három leányomnak eltettem – mesélte Dénes Gyuláné – mindegyik kibontotta a csomót, és valóban ügyes kezűek lettek.” Szabó Józsefné, Hári Erzsébet is (sz. Csór, 1909) érdekes szokásokra emlékezett vissza: „Ha a gyermek nyitott tenyérrel született, azt jósolták, pazarló lesz, ha ökölbe szorított kézzel jött a világra, akkor bíztak benne, hogy takarékos lesz. Ezt öreganyámtól (Hári Andrásné Szurok Erzsébet, sz. Csór, 1854) hallottam, aki igen sokat adott a régi babonákra. Édesanyámra is megharagudott, mert amikor a Julink született (1902), nem engedte meg neki, hogy a liba lábát bemártsa az első fürdőstővizébe. Abban az időben nagy volt a szegénység, sokan jártak mezétláb. Azt hitték, ha az újszülött fürdővizét megérinti a lúd talpa, akkor nem lesz fázós, *vizestetős* a lába, nem szenved majd a hidegtől.”

A gyermekágyas asszony

A gyermekágyas menyecskének a leendő komaasszonya és a rokonok jó, tápláló ételeket vittek ébredé, hogy minél előbb felerősödjön. Ez volt a *komatál*. Tartalma az idők folyamán nem sokat változott. Kosárba tették, fehér szakajtóruhával letakarták, és úgy vitték végig a falun, hogy mindenki lássa. Az utcán járókelő asszonyok összesúgtak; „Most viszik a Szekeres Zsófiának a komatálát!” A kosárban szép, rózsás, literes porcelánböggrében – a *komacsészében* – jó, erős, húsleves volt, mellette töltött tyúk, rétes vagy kuglóf. Később a húsleves mellett tejfeles paprikáscsirke volt csőtésztával – ez nem olyan nehéz, mint a galuska –, a sütemény pedig piskóta volt. A távolabbi rokonok, ismerősök uzsonnát vittek, madártejet vagy borlevest, esetleg citromos teát kuglóffal, forgácsfánkkal.

Amíg a kisbabát meg nem keresztelték, a katolikus családoknál rózsafüzért akasztottak a pólyakötőre, hogy így védjék a rossz szellemektől.

A keresztelés és az egyházkelő

A keresztelés legtöbbször vasárnap délelőtt, ritkábban délután történt a templomban. A törvénytelen gyermeket – néha ilyen is akadt – a reggeli könyörgések alkalmával keresztelték, kerülve a nagyobb nyilvánosságot.

Ha több komát hívtak, akkor ezek a csecsemőt felváltva vitték a templomba, illetve hozták haza. A szertartásnál a kereszt szülők mindnyájan ott álltak a keresztelőkútnál, de csak egy tartotta a pólyást.

A pap előtt fogadalmat tettek, hogy a keresztény hitet megtartják, és a gyermekkel is megtartatják. Azután a lelkész kiszolgáltatta a sákramentumot: „Zsófia, keresztellek én téged az Átyának, Fiúnak, Szentlélek Istennek nevében!. Ámmen.”

A néphit szerint, nem szabad a gyermekről *letörölni a keresztvizet*, mert akkor hamar meghal, hanem csak fehér zsebkendővel kell felitatni a nedvességet. Ha a kicsi sírt a szertartás alatt, megállapították: „Jó énekes lesz belőle.”

Amikor a komák hazaértek a gyermekkel a templomból, egy kis mondókával köszöntöttek be. A reformátusoknál így: „Meghoztuk a megkeresztelt kisededet! Növekedjék szüleinek, kereszt szüleinek örömmé és az Anyaszentegyház javára!” A katolikus családoknál pedig ezt mondták: „Elvittük a kis pogányt, itt hozzuk a megkeresztelt bárányt.” A keresztelőtakarót azután minden háznál a tükörre akasztották. Miért? – Az okát már nem is tudják. – Szokás!

A kereszt szülők – eleget téve az illendőségnek – mindig megajándékozták a csecsemőt. Régebben nem nyíltan, hivalkodva, hanem paraszti szemérmetességgel, titkolózva tették. A kislánynak arany fülbevalót, a fiúnak pénzt dugtak a pólyájába. A szülők számítottak erre, így a rejtett ajándék sohasem kallódott el.

A *paszita*, a keresztelői lakoma legtöbbször délben volt. Csak a komák és a legközelebbi rokonok vettek rajta részt, 10–15, legföljebb 20 fő. De nehezen várt gyermek vagy fiú utód esetén, ha nagy paszítát akartak, kis lakodalomnak beillő vacsorát captak.

A vendégek meghívása az édesapa feladata volt. A keresztelő előtt pár nappal tisztességesen felöltözött, ellátogatott az illetékesekhez és felkérte őket, hogy vasárnap délelőttre, vagy este hétkor vacsorára jöjjenek el: „Tiszteljenek meg bennünket, ne vessék meg szerény hajlékunkat!”

A paszita étrendje hasonlított a komatáléhoz, csak bőségebb volt. *Húsleves* – a mi vidékünkön az igen kedvelt *lúdgévevel*. Ez sodrófával vékonyra nyújtott, téglalakúra szelt levestésza, melyet papálcikával takácsbordán rövid csőtészta hengerítenek össze. *Pörkölt rizzsel*, régebben tarhonyával vagy galuskával. *Töltött tyúk*. *Diós-mákos rétes* vagy kalács és fánk.

Az 1940-es években már a gyermekágyas asszony is asztalhoz ült. Ezt azonban régebben csak akkor tehetette, ha már volt *egyházkelőben*. Ugyanis szülés után – amint felépült – úgy illett, hogy első útja a templomba vezessen. Amíg ez meg nem történt, asztalhoz nem ülhetett, az utcára ki nem léphetett semmiféle céllal.

A paszitán a felszolgálatot a nagymama és a rokonság végezte. Természetesen bor is volt az asztalon, mert az hozza magával a jókedvet, meg hát inni is kellett az újszülött, az ifjú anya, a büszke apa, keresztszülők, nagyszülők egészségére. A borban mindig volt nóta, harmonikás is akadt, így hát vígan dalolgattak: *Kicsi vagyok én, majd megnövök én...*

vagy:

Mikor engem körösztüni elvittek,

Elfelejték a komák a nevemet.

Körösztanyám odasúgta a papnak:

Körösztüjje legény (leány) csalogatónak!

A keresztelés utáni napokban került sor az „egyházkelőre”. Így nevezték azt az eseményt, amikor a gyermekágyas asszony *felkelt*, kiment az utcára, és első útja a szentegyházba vezetett. Itt az úrasztalához járult, és a lelkész segítségével imádkozott, megköszönte, hogy szerencsésen átesset a szülésen, hálát adott, hogy ember született a földre: „Hálát adok neked, édes jó Istenem, szerető atyám a Jézus Krisztusban, hogy nem nézvéen méltatlan voltomat, a szülés veszedelmei között kegyelmesen megtartottál, gyermekágyamban is atyai gondviselésed szárnyaival takargattál, és erőmet, egészségemet visszaállítottad. – Fogadd kegyesen szívem háláját, s adj erőt, hogy ezt ne csak szóval, hanem cselekedettel is megbizonyíthassam, anyai tisztemet híven betölthessem, gyermekemet a Te félelmedben, a Te dicsőségedre felnevelhessem, hogy kit fájdalommal szültem, lehessen anyai szívem öröme, dicséretére mindvégig teelötted! Hallgass meg engem nenyei atyám, szent fiadért, a Jézus Krisztusért! Ámmen.” – (Pap K. Ödön ref. lelkész imakönyvéből.)

A katolikusoknál a menyecske csak a padban imádkozott magában, nem fennhangon, és nem *egyházkelőben* volt, hanem csak az egyháznál.

A gyermek óvása

Az édesanyának gyermeke érdekében továbbra is vigyáznia kellett magára. Nem volt szabad puffasztó ételeket fogyasztania, mert úgy vélték, tejétől szélgörcsöt kap a csecsemő, ha pl. babot eszik. Ügyelt, meg ne fájzék a melle, mert *meghül a teje*, és azt a baba sínyli meg.

A kisdedet is különféle tilalmak óvták. Éjszakára nem volt szabad kinffelejteni pelenkáját vagy egyéb ruhadarabjait, mert akkor *elveszti az álmát*. Tükörbe sem nézhetett két éves koráig, hogy kancsal ne legyen. Körmét nem volt szabad ollóval levágni, mert akkor a néphit szerint *lopós* lesz. Ezt elkerülendő, anyja rágta le kicsinye körmét egy éves koráig. Nem volt szabad a kisbabát megcsodálni, megdicsérni, főleg olyan személynek nem akinek összenőtt a szemöldöke. Szemverés ellen úgy védtek, hogy a nők *megpökötték*: „Phü, phü, jaj, de csúnya vagy!” Így talán majd nem fog tetszeni a szellemnek, és nem viszi el. A *férfiember*, amikor megnézte a gyermeket, kalapjával megütögette a pólyavánkost: „Szem ne ártson!” – mondogatta.

Ha sokat sírt a csecsemő, ráfogták, hogy szemmel verte meg valaki. Gyorsan beledobták egy bögre vízbe – a szentháromság jegyében – három szem parazsat. Ha ez leült a pohár fenekére, bizonygatták, hogy valóban szemverés érte a kis csemetét. Gyorsan megmosdatták a szenesvízzel: „Az Atyának, Fiúnak, Szentlélekistennek nevében”, és az édesanyja ingével megtörölték, hogy a szentháromságon kívül az anyai szeretet is oltalmazza. Szemverés ellen azt is hasznosnak vélték, ha valamelyik alsóruháját fordítva, azaz visszajáról adták rá a kicsire.

Ha a gyermek megijedt valamitől *ónyát* (ólmot) öntöttek neki. Ennek Szabó Kata néni és Tenke Rozi néni volt nagy mestere az 1920-as, 1930-as években: kanálban, tűz fölött ólmot olvasztottak. A gyermeket lefektették, letakarták vászonlepedővel, egy tál hideg vizet tartottak föléje, és rostán át ebbe öntötték a forró ólmot. Ilyenkor valami szöveget is mormoltak az öntőasszonyok, de olyan halkán, hogy más meg ne értse, el ne lopja a tudományukat. Hegedűs Rozi néni szerint emígyen szóltak: *Árto, rontó szellemek, innen messze menjetek!!...* A hideg vízben az ólom megkeményedett, és különféle formát mutatott. Nézegették, találgatták, mihez hasonlít. Ráfogták: kutya, liba stb. – ettől ijedt meg a kicsike, de most már nem lesz semmi baj, mert az ólomfigurát három napig a vánkosa alá teszik.

Szabó Jóska 1932-ben megijedt a csóri búcsúban a körhintas cigánytól. Kétéves volt akkor, és az édesanyja elmondása szerint, sírt éjjel-nappal. Mónár Lidi néni *ónyát* öntött neki. „Nem láttátok?! – forgatta a kezében a kihült ólomdarabot – éppen olyan, mint az a cigány! Még a hosszú bajca is láccik nekije!”

Ha kisebb fokú volt az ijedtség, nem vesződtek ólomöntéssel, hanem csak ráparancsoltak a kis szepegőre: „Ergye hama! Pisájjá!” Ez mindenestre megkönnyebbülést eredményezett.

A gyermeket – de még gyakran a felnőttet is – betegség esetén különféle eljárásokkal *kuruzsolták*. Nem volt pénz doktorra, patikára, de hosszú időn át orvos sem volt a faluban.

A kis Bözsike 1914-ben sárgaságba esett, ötéves korában. „Körösztyánynak, Nagy Szabó Sándornénak *köllött* vennie számomra egy sárga szalagot. Erre ráhúzták Csikesz Lidike arany jegygyűrűjét, és a nyakamba kötötték. De ez nem volt ám öleg! A fehérvári piacon – mivel nekünk abban az évben nem termett – vett édesanyám egy igen nagy sárgarépát. Ezt fúróval kifúrták, madzaggal körülhurkolták; levágtak a hajamból egy fűrtöt, és beletették, azután felakasztották a nyitott kéménybe a füstre, hogy így eltávozzék belőlem a betegség szelleme. A sárga szalagot pedig a gyűrűvel együtt három hétig viseltették velem. Ma már biztos vagyok benne, hogy a sok hókuszpókusz nélkül is meggyógyultam volna, de akkoriban a kutyaharapást szőrivel, a sárgát sárgával kuruzsolták.”

Az 1920-as évek után már nem alkalmaztak ilyen „gyógymódokat”, de azért továbbra is védtek, óvták gyermekeiket a maguk módján. Nagyon vigyáztak arra, hogy amikor már a kis csemete kinőtt a pólyából, és az első gatyácskát vagy kis szoknyát varrta számára az édesanyja, addig fel ne keljen ültőhelyéből, míg teljesen el nem készíti, mert ha abbahagyja munkáját, gyermeke későn lép házasságra.

„Az unokám már 26 éves – panaszkodott Dénes Gyuláné – és még mindig nem akar megnősülni! Mondtam is neki, biztosan sűrűn felugrált anyád a székről, mikor az első gatyádat varrta!”

Régen ilyen hiedelmek között cseperedtek fel az apróságok a mi falunkban. A legtöbb babona nem ártott, nem is használt, őseiktől évszázadokon keresztül átvették és utódaiknak továbbadták. Századunk közepéig a hagyományokhoz való ragaszkodás igen erős volt, és az élet minden területén jelentkezett.

A hiedelmek elfeledése

Ma már a régi szokások feledésbe mennek. Felvilágosult szellemű fiataljaink csak nevetnek a babonákon, és megdöbbennek azon, hogy a régiek mennyire nem tartották be a higiénia követelményeit. Nincs már szükség *ónyaöntésre*, *szenes vízre*, hiszen ezeket az eljárásokat részint a szegénység szülte.

Napjainkban megvalósult a betegellátás, a kórházi szülés. Az életszínvonal emelkedése lehetővé tette, hogy a falu népe is szép babakelengyét vásárolhasson. Nincs már köldökfásli és rongypelenka!

A komaság is sokat veszít jelentőségéből. A keresztszülők szinte kivétel nélkül a rokonságból kerülnek ki, nem akarják emberi kapcsolataikat kiszélesíteni. Újabban keresztelekora a kisdéd apja, anyja is kiáll a keresztelekút mellé a fogadalomtétel alkalmával. Komatálat ritkán küldenek, vagy ha küldenek se így nevezik. Egyházi keresztelek helyett néha névadó ünnepet rendeznek. Utána csak megvendégelik a meghívottakat, és nem *paszitát* tartanak.

Természetes, hogy a régi paraszti életforma megszűnésével a szokások is megváltoztak, de múltunkba ötvöződve részei népünk történelmének.

Kisariné Pap Kovács Magda